

ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ ΜΕΘΟΔΙΟΣ 1646-1668

ΜΕΘΟΔΙΟΣ, ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ, ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙ

ΕΤΕΣΙ 1668-1673

ΥΠΟ

ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ Γ. ΖΕΡΛΕΝΤΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΙ

ΤΥΠΟΙΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΦΡΕΡΗ

1923

ΜΕΘΟΔΙΟΣ, ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ, ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

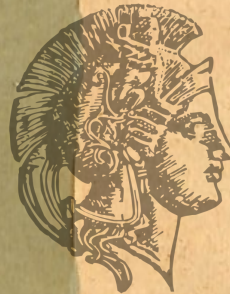
ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΑΙ

ΕΤΕΣΙ 1668 - 1673

ΥΠΟ

ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ Γ. ΖΕΡΛΕΝΤΟΥ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΙ

ΤΥΠΟΙΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ Γ. ΦΡΕΡΗ

—
1923

Μεθόδιος, Παρθένιος, Διονύσιος
οἰκουμενικοὶ πατριάρχαι
ἔτησι 1668—1673.

Δοσίθεος ὁ Ἱεροσολύμων σημειοῦται· «καὶ προχειρίζεται πατριάρχης μετὰ μεγάλων δαπανῶν ὁ Ἡρακλείας Μεθόδιος, ὃς ἐφίλησε χεῖρα ἐν Ἀδριανουπόλει, καὶ ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ παλατιοῦ εἰς τὴν μητρόπολιν φορῶν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σκιάδειον κόκκινον μεταξωτόν, ἤγγουν κατηφένιον μετὰ λευκοχρύσων σταυρῶν, ὅπερ ἐξ ἐκείνου καὶ ὕστερον ἔλειψεν ἀπὸ τῶν μεταγενεστέρων πατριαρχῶν»¹· εἰς ταῦτα προστίθεται Μελέτιος ὁ Ἀθηνῶν ὅτι· «ἀπὸ ἐκείνον λοιπὸν τὸν καιρὸν ἔλειψαν τῶν πατριαρχῶν δύο τινὰ ὅπου τοὺς εἶδιδετο ἀπὸ τὴν Πόρταν, πρῶτον τὸ σκιάδειον, διότι οὐδεὶς μετ' αὐτὸν ἐφόρεσεν, ἢ εἰς τὸ χεῖρι του ἔφερεν ὀδεύων καθὼς οἱ πρὸ αὐτοῦ ἐποίουν· δεῦτερον γὰρ μὴ φορῶσι μὲ τὸν πατριάρχην, κατὰ τὴν συνθήειαν καβάδια βασιλικά ἀρχιερεῖα δώδεκα· αὐτὸς ὁ Μεθόδιος τῷ Παρθενίῳ πρὸς ζῶαρκειαν ἀπέδωκε τὴν Προϊλάβου μητρόπολιν, ἔπειτα μετ' ὀλίγον χρόνον τὴν Τουρνόβου»². Τὸ ὑπόμνημα τῆς ψηφίσεως τοῦ Μεθοδίου ἐγένετο ἔτει 1668, μηνὸς Ἰανουαρίου πέμπτη³. Ὁ Μεθόδιος Μορόνης ἐπικαλούμενος, ἦν ἀνὴρ Κρήτης, περὶ αὐτοῦ Ἱερεμίας ὁ Ἕλληνας, διδάσκαλος τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ἐν ἐπιστολῇ πρὸς Ἰωάννην Ἐλεηρόν, γραφείση μηνὸς μεταγειτνιαῶνος τρίτη ἰσταμένου τοῦ ἔτους 1670, σημειοῦται· «πατριάρχης δὲ νῦν ἐστὶ Μεθόδιος τις ἐκ Κρήτης ἐξηκοντούτης σχεδόν, τοῖς ἡθεσι

1. Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων Ἱστορία περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχουσάντων, (ἐν Βουκουρεστίῳ, ἀψ. ε', εἰς φύλλ.), σελ. 1177—1178.

2. Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία Μελετίου μητροπολίτου Ἀθηνῶν, (ἐν Βιέννῃ, ἀψ. δ' εἰς 4ον), τόμ. Γ', σελ. 465.

3. Περίληψις πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Κ. Ν. Σάββα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, (ἐν Βενετίᾳ, 1872, εἰς 8ον), τόμ. Γ', σελ. 597—598.

μέτριος, φιλοσοφίας δὲ πολὺ ἀποδέον τοῦ δέοντος»¹. συστατικὸν δὲ γράμμα τοῦ Μεθοδίου περὶ ἐλεημοσύνης πρὸς Δανιὴλ Καστρίσιον, ἐγένετο κατὰ τὸ ἐν αὐτῷ ἕκτῳ ἔτος τῆς ἐννενηκοστῆς ἰνδικτιῶνος, μηνὶ Ἰουνίῳ τοῦ ἔτους 1668². Ὁ Μεθόδιος χαριζόμενος, τῷ πρέσβει τοῦ Γάλλων βασιλέως ἐν Κωνσταντινουπόλει Νοϊντέλ, ὑπέγραψεν ἰδίαν ὁμολογίαν πίστεως τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας, μηνὸς Ἰουλίου δεκάτῃ τοῦ ἔτους 1671³. Ἐξ ἀντιξίων δ' αὐτῷ γεγονότων ἐσκόπει νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ πατριαρχεῖον καὶ νὰ μεταβῆ, ὡς εἰς ἄσυλον δι' ἀσφάλειαν, εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἄγγλου πρέσβεως Δανιὴλ Χάρβεη, ἔγραψε δὲ περὶ τούτου ἐπιστολήν, μηνὸς Ἰουνίου ἑπτακαιδέκατῃ τοῦ ἔτους 1671, τῷ Ἄγγλῳ πρέσβει, ἐν ἣ ἰσχυρῶς ἀναφέρει αὐτῷ ὅτι δὲν ἔδύνατο νὰ πορευθῆ πρὸς αὐτὸν μὴ δυνάμενος νὰ ἰππεύσῃ, ὅτε δὲ προητόμασαν ἄρα μὴ νὰ ἐμαθε παρὰ φίλων ἀρχόντων ὅτι ἐνεδρεύουσιν ἄνθρωποι τοῦ Χουχούμη, δι' ὃ ἐφοβήτο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ πατριαρχεῖον· οὐ ἔνεκα γράφει αὐτῷ τὴν ἐπιστολήν, ἣν θὰ κομίσῃ ὁ Δημητρεὺς ἐρμηνεὺς τοῦ πρέσβεως, ὃς θὰ εἴπῃ αὐτῷ τὰ κατ' αὐτόν· τὴν ἐπιστολήν παρατίθειμα ἐν τέλει. Κατὰ τὸν Θωμᾶν Σμίθιον ὁ Μεθόδιος δὲν ἦν ἀρεστός, ἐγόγγυζον δὲ κατ' αὐτοῦ, δυσμενῶς διακείμενοι οἱ Ἕλληνες· διὰ πλαστῶν δὲ κατηγοριῶν συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ καϊμακάμη ἐφυλακίσθη, ἀλλ' ἠλευθερώθη ὑπὸ τοῦ νέου καϊμακάμη καὶ φοβούμενος τὸ ἐκδικητικὸν τοῦ Παρθενίου κατέφυγεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἄγγλου πρέσβεως⁴. Τὰ τῆς φυγῆς

1. Henrici Hilarii Philippi Cyprii magnæ ecclesiæ Constantinopolitani proto-notarii Chronicon ecclesiæ Græcæ, (Lipsiæ, 1687, in 8°), appendix.

2. Henrici Hilarii Philippi Cyprii magnæ ecclesiæ Constantinopolitani proto-notarii, Chronicon ecclesiæ Græcæ, appendix.—καὶ Ρωμανοῦ Νικηφόρου καὶ Δανιὴλ Καστρίσιου ἐπιστολαί, ἐν Βυζαντίδος, (ἐν Ἀθήναις, 1912, εἰς 8ον), τόμ. Β', σελ. 292—296.

3. Henri Omont Missions archéologique Française en Orient aux XVIIe—XVIIIe siècle, (Paris, 1902, in f°), part. I, p. 187.

4. Thoma Smitho De Græcæ ecclesiæ hodierno statu epistola, (Trajecti ad Rhenum, 1698, in 8°), p. 59.—Thomas Smith An account of the Greek church as to its doctrine and rites of warship. (London, 1680, in 8°), p. 82.

τοῦ Μεθοδίου ἐκ τοῦ πατριαρχείου καὶ μεταβάσεως αὐτοῦ, ὡς εἰς ἄσυλον, εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἄγγλου πρέσβεως διηγεῖται καὶ ὁ Ἄγγλος Παῦλος Ρικῶτος¹. ἀλλὰ κατὰ τὴν μετάβασιν τοῦ Ἄγγλου πρέσβεως μετὰ τῶν τοῦ οἴκου αὐτοῦ εἰς τι προάστειον, ὁ Μεθόδιος παρέμεινεν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πρέσβεως, ἀλλὰ παρεπλανήθη ὑπὸ τοῦ Γάλλου πρέσβεως Νοϊντέλ καὶ μετόχητεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· τούτου ἕνεκα ὁ Μεθόδιος ἔγραψεν ἐπιστολήν, τῷ Ἄγγλῳ πρέσβει, μηνὸς Ἰουνίου ἑπτακαιδέκατῃ, περὶ τῆς ἀναχωρήσεως ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ἐν ἣ ἔγραφεν ὅτι ὑπῆρχον περὶ αὐτὸν πολλοὶ κατάσκοποι, οὐ ἔνεκα δὲν ἦν ἀσφαλὴς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ἐὰν παρέμενε δὲ ἠδύνατο νὰ συμβῶσι πολλὰ ἄτοπα, ἃ ἐνόμισε κάλλιον νὰ ἀποφύγῃ².

Τὸν Μεθόδιον μετὰ δύο καὶ ἡμίσειαν ἐτῶν πατριαρχίαν, διεδέξατο Παρθένιος ὁ ἀπὸ Προύσης τὸ τρίτον, ὁ Παρθένιος κατὰ Κορνήλιον Μάγνην, ἦν ἀνὴρ Κρής³, κατὰ δὲ Παῦλον Ρικῶτον⁴, ἦν ἀνὴρ πλούσιος καὶ γνώστης τῶν τουρκικῶν δικαστηρίων. Κατὰ Θωμᾶν Σμίθιον ὁ Παρθένιος, ἦν ἀνὴρ ἀήσυχος, ὃς ἐν ἠδύνατῳ νὰ ἀνεχθῆ τὴν γενεομένην ἀτιμίαν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ μεγάλου βεζύρου, διὰ δὲ τῶν συνήθων μηχανμάτων κατέλαβε τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. Ὁ Παρθένιος ἐφέρετο τυραννικῶς, σκληρῶς δὲ καὶ δυναστικῶς συνέλεγε τὰς προσόδους, οὐ ἔνεκα ἐγένετο μισητὸς εἰς τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἐπι-

1. Paul Ricaut The present state of the Greek and Armenian churches, (London, 1679, in 8°), p. 101, 103.— Histoire de l'estat présent de l'église Grecque, et de l'église Armenienne traduite de l'Anglois, par M. de Rosemond, (Amsterdam, 1698, in 8°), p. 109—110.

2. John Covel Some account of the present Greek church, (Cambridge, 1722, in f°), p. 137. Τὴν ἐπιστολήν τοῦ Μεθοδίου πρὸς τὸν Ἄγγλον πρέσβειν, σημειοῦται ὁ Κόβελ ὅτι εἶχε παρ' αὐτοῦ, ἀλλὰ δὲν εὕρισκεται ἐν τοῖς χειρογράφοις συλλογαῖς τοῦ Κόβελ ἀπακειμέναις ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Βρετανικοῦ μουσείου.

3. Quanto di più curioso, e vago hà potuto raccorre Cornelio Magni, nel primo biennio da esso consumato in viaggi, e dimore per la Turchia, (Parma, 1679, in 12°), parte I, p. 625.

4. Paul Ricaut The present state of the Greek and Armenian churches, p. 103—104.— Histoire de l'estat présent de l'église Grecque et de l'église Armenienne par M. de Rosemond, p. 110.

σκόπους καὶ γενικῶς εἰς τοὺς Ἕλληνας, τούτων ἐνεκὰ ἤμιστα συνεβιάζετο μετὰ τῶν μητροπολιτῶν, οἱ κατήγγειλαν αὐτὸν ἐπὶ δόλῳ, διότι ἰδιώσατο πουργία γροσσίων κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς πατριαρχίας αὐτοῦ, ἃ ἔδει νὰ ἀποτίσῃ τῷ αὐτοκρατορικῷ ταμειῳ. Ἐν ᾧ δὲ εἰσηκούοντο κατ' ἀρχὰς παρὰ τοῖς Τούρκοις αἱ τούτων καταγγελίαι καὶ εὐκόλως αὐταὶ ἐπιρρωνύοντο διὰ προσθέτων ἐπιβαρυντικῶν πληροφοριῶν, κατ' ὄρθου ὁ Παρθένιος ἐν τέλει νὰ ἐξαγνίξῃ διὰ πλαγίων μεθόδων τὴν παρ' αὐτοῖς δυσφήμισιν ¹. Ἀλλὰ μετὰ τριῶν μηνῶν πατριαρχίαν ἀποβλήθεις τοῦ θρόνου ἐξωρίσθη εἰς Κύπρον.

Περὶ τῆς τρίτης ταύτης πατριαρχίας τοῦ Παρθενίου Δοσίθεος ὁ Ἱεροσολύμων σημειοῦται: «ἐπατριάρχευσε δὲ ὁ Μεθόδιος ἐν ἔτει χιλιοστῷ ἑξακοσιοστῷ ἑβδμηκοστῷ πρώτῳ, ἐξέβαλε δὲ αὐτὸν ὁ Μογιλάλος, ὅτε ἦλθεν εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν ὁ βεζύρης μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Χάνδακος, ὅτε καὶ εἴκοσι χιλιάδες φλωρία σχεδὸν ἑδαπανήθησαν, ἤμεν δὲ καὶ ἡμεῖς (τότε ἐκεῖ) ... μεμφόμενος δὲ ὁ Παρθένιος ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ ἀρχόντων διὰ τὴν ἐπίβασιν, ἠνώθη τῷ κακῶς χρηματίσαντι Ἀλεξανδρείας Δωακέμ και ἔπ' εὐρίσκοντα γραμματικόν τινα Ἀραβα ἀπὸ Βερροίας τῆς ἐν Συρίᾳ, καὶ συγγράφει ἀναφορὰν πρὸς τὸν σουλτάνον κατ' αὐτῶν, ἐν ἣ ἔλεγεν εἶναι τοὺςδε τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺςδε τοὺς ἄρχοντας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπιβούλους τῆς βασιλείας (ὅσοι δηλαδὴ ἀντέλεγον ταῖς παρανομίαις αὐτῶν) ἠύδωκε δὲ ὁ θεὸς ἐμβαλεῖν αὐτοὺς ἐν τῇ ἀναφορᾷ καὶ τὸν μέγαν ἐρμηνεῖα τῆς βασιλείας Παναγιωτάκη, ἐν ἡγάπα ὁ βεζύρης, ἔδωκεν οὖν τὸν λίβελλον τῷ σουλτάνῳ διατρίβοντι εἰς τὸ ὄρος τὸ λεγόμενον τοῦ Δεσπότου, κείμενον ἀνὰ μέσον Φιλιππουπόλεως καὶ Νευροκπίου (Νικοπόλεως τῆς Μακεδονίας), ὃς ἔστειλεν αὐτὸν τῷ βεζύρῃ ὁ δὲ βεζύρης γνοὺς αὐτῶν τὴν ψευδολογίαν, τὸν μὲν γραφέα τοῦ λιβέλλου ἔβαλεν εἰς τὸ κάτεργον, ἔνθα καὶ ἐτελεύτησε, τὸν δὲ Μογιλάλον ἀπέβαλε

1. Thoma Smitho De Graecae ecclesiae hodierno statu epistola p. 59.—Thomas Smith An account of the Greek church as to its doctrine and rites of warship, p. 82.

καὶ προεβλήθη πατριάρχης ὁ Λαρίσης Διονύσιος ὁ Μουσελίμης, ἐν ἐξέβαλεν ὁ Τορνόβου Γεράσιμος» ¹. Ὁ Ἰωάννης Κόβελ, ἐφημέριος ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ Ἀγγλοῦ πρέσβεως, διηγεῖται τὰ κατὰ τὸν Παρθένιον τὸν διαδεξάμενον τὸν Μεθόδιον καὶ τὰ κατὰ τὸν Παρθένιον τὸν διαδεξάμενον Διονύσιον τὸν ἀπὸ Λαρίσης: σημειοῦται δὲ ὅτι τὸ πρῶτον διάβημα τοῦ πρέσβεως τοῦ Γάλλων βασιλέως Νοϊντέλ, ἦν κατὰ τοῦ πατριάρχου Παρθενίου, μηνὶ ἰουνίῳ ἢ ἰουλίῳ τοῦ ἔτους 1671. Ὁ Νοϊντέλ προσεκάλεσε τὸν πατριάρχην Παρθένιον μετ' ἄλλων ἱεραρχῶν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, παρ' αὐτῶν δὲ προσεπάθησε νὰ λάβῃ ὁμολογίαν τελείαν ἀποκρίσεων πρὸς ἐρωτήσεις περὶ τῶν μυστηρίων τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ πρὸς τοῦτο δὲν ἦν εὐνους αὐτῷ ὁ πατριάρχης Παρθένιος ². καίτοι ὁ Παρθένιος χαριζόμενος αὐτῷ ὑπέγραψεν ἰδίαν ὁμολογίαν πίστεως, μηνὸς μαΐου τριακοστῆ τοῦ ἔτους 1670 ³. Ὁ Νοϊντέλ, ἀποτυχῶν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ συνετέλεσε νὰ ἐκπέσῃ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ὁ Παρθένιος καὶ νὰ ἐπιβῇ αὐτοῦ, μηνὸς νοεμβρίου ὁμοίᾳ τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1671, Διονύσιος ἀπὸ Λαρίσης, Ἰοκὼβελ μετὰ τοῦ πρέσβεως Νοϊντέλ παρῆσαν εἰς τὴν ἀναρρησιν τοῦ Διονυσίου, κατ' ἣν ἀνεθεματίσθη ὁ Παρθένιος, τὸ δὲ κατ' αὐτοῦ ἀνάθεμα ἀνέγνω ἐπ' ἐκκλησίας, πρὸς μείζονα καταφρόνησιν ὁ αὐτοῦ ἀνεψιός ⁴.

1. Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων Ἱστορία τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχουσάντων, σελ. 1178. Τὰ τοῦ Δοσιθέου μεταγράφει Ἀθανάσιος Κομνηνός Ὑψηλάντης (Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν, τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν, ἐκδ. Γερμανοῦ Ἀφρονίδου, ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1870, εἰς 4ον), σελ. 166: καὶ ὁ τό βραχὺ σημείωμα περὶ τοῦ βίου τοῦ Παναγιώτου Νικοσίου συγγράφει, μεταγράφει τὰ τοῦ Δοσιθέου, (Ἰωάννου Σακελιῶνος Παναγιωτάκη τοῦ Μαμωνᾶ τοῦ χρηματίσαντος μεγάλου ἐρμηνέως πρώτου χριστιανοῦ τῆς τῶν Ὀθωμανῶν βασιλείας δι' ἄλλης μετὰ τινος Βασιλῆ ἐφάντη Μουσουλμάνου, (Ἀθῆναισι, 1890, εἰς 8ον), σελ. 7, (ἐκ τοῦ Δελτίου τῆς ἱστορικῆς καὶ ἐθνολογικῆς ἐταιρείας).

2. John Covel Some account of the present Greek church. p. 136-137.

3. Henri Omont Missions archéologique Française en Orient aux XVIIe et XVIIIe siècle, part. I, p. 186.

4. John Covel Some account of the present Greek church. p. 137. — Quanto di più curioso et vago hà potuto raccorre Cornelio Magni nel primo biennio da esso consumato in viaggi, e dimore per la Turchia, parte I, p. 625.

Ταυτα διηγείται και ο Παυλος Ρικωτος σημειούμενος ότι ο Παρθένιος εξωρίσθη εις Ρόδον ¹. Κατά τὸ ὑπόμνημα τῆς ψηφί-

1. Paul Ricaut The present state of the Greek and Armenian churches, p. 103—104. — Histoire de l'état présent de l'église Grecque et de l'église Armenienne, par M. de Rosemond, p. 101—111. — Τὰ τῆς ἀναρρήσεως Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Λαρίσης· εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον καὶ ἀπελάσεως τοῦ Παρθενίου διηγείται ἐκτενῶς, ὁ De la Croix γραμματεὺς τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Γάλλου πρέσβειος Νοϊντέλ, ὡς ἔξῃ· ὁ Παρθένιος, διηγείται οὗτος, ἐδανείσθη καὶ ἐδαπάνησε πολλὰ ἵνα ἀποβάλῃ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τὸν Διονύσιον, (τὸν Μεθόδιον), μετ' οὗ ὁ λαὸς ἦν εὐχαριστημένος. Ὁ Παρθένιος ἀπεφάσισε μετὰ τὴν ἀνάρρησιν αὐτοῦ νὰ ἀυξήσῃ τὰς εἰσφοράς τῶν ἱεραρχῶν, οἱ ἔσπεραν εἰς τοῦτο διὰ τὴν ἀπότισιν τῶν ὀφειλομένων μεγάλων τόκων, ἀλλὰ ὑπερβήθησεν τὰς εἰσφοράς, χωρὶς νὰ σκεφθῇ τὰς προσόδους τῶν ἐκκλησιῶν, ἐξ οὗ ἠνάγκασε τοὺς ἱεσάρχας νὰ κρυφθῶσι. Μεθόδιος ὁ πρῶτος πατριάρχης καὶ οἱ μητροπολιταὶ Ἡρακλείας (Βαρθολομαῖος), Κυζίκιος (Μητροφάνης), Νικομηδείας (Νεόφυτος), Ἀθηναῖον (Ἀνθίμος), Ρόδου (Ἰωακείμ) καὶ Κρήτης (Νεόφυτος) προσῆλθον εἰς τὸν ἐν Πέτρα οἶκον τοῦ Γάλλου πρέσβειος, παρ' οὗ ἐγένοντο δεκτοὶ μετ' εὐχαριστήσεως, τῇ βοήθειᾳ δὲ τοῦ Νοϊντέλ ἀνήγγειλαν τῷ ἐρμηνεῖ Παναγιώτῃ τὰ ἀποφασισθέντα, ἀλλ' ἡ ἀπάντησις τοῦ Παναγιώτου ἐβράδυνεν ἕνεκα τοῦ ἐπὶ τῶν ὁρέων τῆς Σερβίας κληρονομοῦντος σουλτάνου. Οἱ συνομοῦνται προσεπάθησαν νὰ ἀποκρούψωσι τὴν μετὰ τοῦ Παναγιώτου διαπραγματεύσιν, ἵνα μὴ μάθῃ τὰ κατ' αὐτὴν ὁ Παρθένιος· καὶ δι' ἐνεργειῶν παρὰ τῷ μεγάλῳ βεζύρῳ ἡ μεταίωσις τὰ κατ' αὐτοῦ τεκταινόμενα· προαπέσπειλαν τοὺς ὑπέρτας αὐτῶν μετὰ τῶν ἀποσκευῶν εἰς Ραιδεστόν ἵνα ἀναμένωσιν, οὗτοι δ' ἐπεδιδάσθησαν ἐν νυκτὶ μετῃμεισμένοι καὶ ἀφίκοντο ἔνθα ὄρισαν, πρὶν τὸ Παρθένιος μάθῃ τὴν ἀναχώρησιν αὐτῶν, ἀλλ' ὁ Παρθένιος μαθὼν τοῦτο ἔτρεξε κατόπισθεν καὶ διήγαγε τὸν Τούρκου πρίστου, ἀλλ' ἀνωφελοῦς διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐμποδίσῃ αὐτοῦ· νὰ μεταβῶσιν εἰς Φιλιππούπολιν, ὅσῃ οὐκ μακρὰν, ἔνθα διέτριβεν ὁ σουλτάνος, ἐστάλησαν δὲ δύο ἐξ αὐτῶν ἵνα ἀναγγέλωσι τὴν ἀφίξιν αὐτῶν. Ὁ Παναγιώτης καίτοι ἰσχυῶν παρὰ τῷ μεγάλῳ βεζύρῳ, εὔρεν ἀντίδρασιν παρ' αὐτῷ καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν ἐν τέλει Ὀσμανιδῶν, ἕνεκα τῶν πρὸς αὐτοὺς δώρων τοῦ Παρθενίου καὶ μετὰ δυσκολίας ἠδυνήθη νὰ ἀποστείλῃ ἀπεσταλμένον εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ καταγγεῖλῃ τὰς εἰσπράξεις καὶ δαπάνας τοῦ Παρθενίου, ὅς ἔλαβε χίλια σκουλὰ ἐν τέσσαρασι μηνσὶ ἄνευ οὐδενὸς ἐλέγχου. Ὁ ἀπεσταλμένος ἀγὰρ ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν, μὴδὲς σεπτεμβρίου ἑπτακαδικῆς τοῦ ἔτους 1671, συνέλαβε τὸν Παρθένιον, μὴ δυνήντα νὰ διαφείρῃ αὐτὸν, ὃν ὠδήγησεν εἰς τὸν καϊμακμάην, παρ' ᾧ οἱ μητροπολιταὶ καθήγγειλαν αὐτὸν διὰ τὰ συλλεγόμενα χρήματα, καὶ ἐζήτησαν τὴν ἀποβολὴν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνάρρησιν τοῦ προκατόχου αὐτοῦ Διονυσίου τοῦ Θεσσαλονίκης, (ἦτοι τοῦ προέδρου Θεσσαλονίκης Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Λαρίσης τοῦ Σπανοῦ καὶ Βάρβαλλο ἐπικαλούμενου), ὃν ἐξέβαλεν ὁ Παρθένιος· μετὰ τοῦ Διονυσίου τοῦτου ἐπορεύθησαν εἰς Ἀδριανούπολιν, ἐν ἣ ἐπίστρεψεν ὁ σουλτάνος καὶ ἤλπιζον νὰ ἐπιτύχωσι τοῦ σκοποῦ· ἀλλὰ οἱ φίλοι τοῦ Παρθενίου ἀντίστησαν σφόδρα, ἐπεὶ δὲ ἐφοδοῦντο οἱ ἀντίπαλοι τὴν ὑπερίσχυσιν τοῦ Παρθενίου, ἀπεφάσισαν νὰ προαγάωσιν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, ἀντὶ Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Λαρίσης (τοῦ Βάρβαλλο καὶ Σπανοῦ ἐπικαλούμενου), Διονύσιον τὸν ἀπὸ Λαρίσης (τὸν Κομνηνὸν καὶ Μουσελίμην καὶ Σερογλάνην ἐπικαλούμενον), ζήτησαντα τὰς ψήφους αὐτῶν καὶ ὑπιστάμενον τὴν ἀποβολὴν τοῦ Παρθενίου ἕνεκα τοῦ εὐνοοῦντος αὐτὸν καϊμακμάην Καπλάν Μουσταφᾶ πασᾶ, καίτοι ἐγένωσκον καλῶς ὅτι ὁ Διονύσιος οὗτος ἦν θρασὺς καὶ ἀλαζών, ἀλλ' ἠναγκάσθησαν πρὸς τοῦτο φοβούμενοι τὸν Παρθένιον. Ὁ Διονύσιος ἔδωκε τῷ καϊμακμάην τριακόνα πούργια, (ἦτοι δεκαπεντακισχίλια γρόσια) ἵνα ἐπιτύχῃ τῆς εὐνοίας τοῦ μεγάλου βεζύρου· τοῦτου

σεως τοῦ πατριάρχου Διονυσίου, ἀντὶ τοῦ καθαιρεθέντος καὶ εἰς Κύπρον ἐξορισθέντος Παρθενίου, κατέλαβεν οὗτος τὸν θρόνον, μὴδὲς νοεμβρίου ὀγδόῃ τοῦ ἔτους 1671 ¹. Ἐκ τοῦ δημοσιευμένου βερατίου, τῆς πρώτης ταύτης πατριαρχίας τοῦ Διονυσίου, μαυθάνομεν ὅτι ἀπότισεν εἰς τὸ τουρκικὸν θησαυροφυλάκιον ἑννενήκοντα χιλιάδας ἀσπρα, ἦτοι δισμύρια δοκιάτα ². Ὁ Διονύσιος ἐφρόντισε ἵνα ἀναδημοσιευθῇ ἡ ὀρθόδοξος ὁμολογία τοῦ Πέτρου Μογίλα, ἡ δημοσιευθεῖσα δαπάναις τοῦ Παναγιώτου Νικουσίου ἐν Ὀλλανδία ἔτει 1667 ³, ἐδημοσιεύθη δὲ τὸ δεύτερον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Νικουσίου· τοῦτο γίνεται δῆλον ἐκ γράμματος τοῦ πατριάρχου Διονυσίου, μὴν ἰουλίῳ τοῦ ἔτους 1672, ἀλλὰ δευτέρα ὑπὸ Νικουσίου δημοσίευσις δὲν εἶναι γνωστὴ, διότι ἐδημοσιεύθη ἀπαραλλάκτως, ὅπως ἡ πρώτη ἐκδόσις, δι' ὃ παρέμεινεν ἄγνωστος ὡς δευτέρα. Τὸ γράμμα τοῦτο τοῦ Διονυσίου ἐδημοσίευσεν ὁ Αἰμί-

ἕνεκα ἀπεβλήθη τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου ὁ Παρθένιος, ἀλλὰ ὁ Διονύσιος ἐγένετο δεκτός ἀνευ φιλοφρονήσεων, ὅτε δὲ ὁ Ἡρακλείας Βαρθολομαῖος προσέγαγε τὸν νέον πατριάρχου Διονυσίου εἰς τὸν μέγαν βεζύρην, εἶπεν αὐτῷ· αἱ ἀταξίαι καὶ αἱ καταγωγαίαι τοῦ Παρθενίου ἦσαν ἄνευ εἰς τὰ παρόντα, διότι διεπράξατο ἐκκλησιαστικὰ φοβερά· μετ' ὃ ὁ Διονύσιος περιεβλήθη τὸ καφτάνι· καὶ ἀνεσῆθη εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ὑπὸ τοῦ τσαούση Βαχῆ. (De la Croix état présent des nations et églises Grecque, Armenienne, et Maronites en Turquie, (Paris, 1714, in 12°), p. 109—114.—J. Aymon Monuments authentiques de la religion des Grecs et de la fasseté de plusieurs confessions de foi, (A la Haye, 1708, in 8°), p. 61—63—Τοῦ αὐτοῦ Lettres anecdotes du Cyrille Lucar patriarche de Constantinople et de sa confession du foi, (Amsterdam, 1728, in 4°), p. 61—63).—Ἐὰν ἡ διήγησις αὐτῆ τοῦ De la Croix ἢ κατ' ἄλλα ἀληθής, καὶ ὁ Παναγιώτης Νικουσίος συνέτελεσεν εἰς τὴν ἀποβολὴν τοῦ πατριάρχου Παρθενίου, ἕνεκα τῆς κατ' αὐτοῦ συκοφαντίας τοῦ Παρθενίου, κατὰ Δοσίθεον τοῦ Ἱεροσολύμων.

- 1. Περιλήψις πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Κ. Ν. Σάββα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 598. Καὶ ἐν τῷ κώδικι Φωτίου τοῦ Κυπρίου γείται ἀντίγραφον, ἐξ οὗ ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Μανουὴλ Γεδεών. (Ὁ πατριάρχης Διονύσιος Δ' ὁ Μουσελίμης, ἐν Ἐκκλησιαστικῇ ἀληθείᾳ, (ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1887, εἰς 8ον), περ. 6', ἔτει Γ', σελ. 193—195).
- 2. J. Aymon Monuments authentiques de la religion des Grecs et de la fasseté des plusieurs confessions de foi, p. 486.— τοῦ αὐτοῦ Lettres anecdotes du Cyrille Lucar patriarche de Constantinople et sa confession du foi, p. 489.
- 3. Émile Legrand Bibliographie hellénique ou description raisonnée des ouvrages publiés par Grecs au XVII siècle, (Paris, 1892, in 4°), tom. II, p. 202.

λιος Λεγράνδ εκ του αρχετύπου αποκειμένον εν τῇ ἐθνικῇ τῶν Γάλλων βιβλιοθήκῃ¹: τὸ γράμμα προεδημοσιεύθη γαλλιστί μὲν τρίς², ἀπαξ δὲ λατινιστί³· καὶ ἐν μὲν ταῖς γαλλικαῖς καὶ τῇ λατινικῇ ἐκδόσει φέρει τὸ ἔτος 1672, μῆνα ἰούλιον καὶ ἰνδικτιῶνα πέμπτην, ἐν δὲ τῇ ἑλληνικῇ ἐκδόσει φέρει μὲν ἔτος 1672, οὐδένα δὲ μῆνα, ἰνδικτιῶνα δὲ πεντεκαίδεκάτην, ἀλλὰ τὸ ἔτος 1672 προσπίπτει, ἔπει δεκάτῃ τῆς ἐννενηκοστῆς ἰνδικτιῶνος. Κατὰ Θωμᾶν Σμίθιον ὁ Διονύσιος ἦν λίαν εὐπρόσδεκτος⁴, μὲν δὲ ἰανουαρίῳ τοῦ ἔτους 1672 ὁ Διονύσιος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἱεράρχαι, ἐξέδωκαν τὰς περὶ τῶν μυστηρίων τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἀποκρίσεις, ἃς ὑπέγραψαν οἱ πρόφῃ πατριάρχαι Παΐσιος, Διονύσιος καὶ Μεθόδιος, ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Παΐσιος καὶ τριάκοντα καὶ τέσσαρες ἱεράρχαι· ἀνήρτησε δὲ ὁ Νοϊντέλ ἐπὶ τοῦ πατριαρχικοῦ γράμματος ἐπίχρυσον σφραγισμᾶ καὶ ἐκόμισαν τὸ γράμμα αὐτῷ οἱ οἱ μητροπολίται Ἀδριανουπόλεως (Νεόφυτος), Ἀθηνῶν (Ἀνθιμος) καὶ τις ἄλλος⁵. τὸ γράμμα μετὰ τοῦ ἐπιχρυστοῦ σφραγισματος ἐπέδειξεν ὁ Νοϊντέλ, τῷ Ἰωάννῃ Κοβελ μετὰ ὑπερβαλλούσης χαρᾶς καὶ εὐχαριστήσεως⁶. τὸ γράμμα ἐδημοσιεύθη πολλάκις καὶ ἑλληνιστί καὶ γαλλιστί καὶ ἀγγλιστί, συνέγραψε δὲ αὐτὸ ὁ μέγας ρήτωρ τῆς

1. Emile Legrand Bibliographie hellénique ou description raisonnée des ouvrages publié par Grecs au XVII siècle, tom. II, p. 213—216.

2. Perpétuité de la foi de l'église catholique sur l'Eucharistie par Nicole, Arnault, Renaudot., (Paris, 1841, in f°), ed. Migne. tom. II, col. 1205—1206. — J. Aymon Monumens authentiques de la religion des Grecs, et de la fausseté des plusieurs confessions de foi, p. 483—484.— τοῦ αὐτοῦ Lettres anecdotes du Cyrille Lucar patriarche de Constantinople et sa confession du foi, p. 484—484.

3. Emmanuélis A. Schelstrate Acta orientalis ecclesiae contra Lutheri heresim, (Roma, 1729, in f°), pars secunda, p. 637—639.

4. Thoma Smitho De Graecae ecclesiae hodierno statu epistola, p. 59—60. — Thomas Smith An account of the Greek church. p. 82.

5. Charl. Schefer Journal d'Antoine Galland pendant son séjour à Constantinople, (Paris, 1881, in 4°), tom. I, p. 54—55. — Perpétuité de la foi de l'église catholique sur l'Eucharistie par Nicole, Arnault, Renaudot. tom. II, col. 1165, καὶ ἐν τόμ. II, col. 1120—1121.

6. John Covel Some account of the present Greek church, p. 137.

μεγάλῃς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας¹, ὃς ἐκαλεῖτο Βαλάσιος.

Ὁ Νοϊντέλ διὰ τῶν τοιούτων παραβολῶν αὐτοῦ πράξεων κατὰ τῆς ἑλληνικῆς ἐκκλησίας ἐτάραξεν αὐτὴν κακοήθως, διότι παρεπλάνησεν οὐ μόνον ἱεράρχας ἀλλὰ καὶ νησιωτικά κοινά· διήρσεσε δὲ οὕτω τὴν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐνόμισεν ὅτι διὰ τῶν ἀσυνέτων αὐτοῦ διαβημάτων, τῶν ἀπαντήσεων τοῦ πατριάρχου Διονυσίου καὶ τῶν διαφόρων μαρτυρικῶν τῶν ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν, περὶ τῆς ἐν τῇ εὐχαριστία συμφωνίας τῶν δύο ἐκκλησιῶν, κατεστήσατο τὴν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν ἐχθρὰν πρὸς τὰς ἐκκλησίας τῶν ἀναμορφωτῶν· ὁ Ἀὐμὼν καταγγέλλει πολλὰ τῶν μαρτυρικῶν τούτων ὡς πλαστά. Ἀνήγγειλε δὲ ὁ Νοϊντέλ τὸ λαμπρὸν αὐτοῦ κατόρθωμα τῆς ἐκδόσεως τοῦ πατριαρχικοῦ γράματος δι' ἐπιστολῆς πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Γάλλων, μὲν ἰουλίῳ τοῦ ἔτους 1672².

Ὁ Νοϊντέλ ἀπέστειλε πρὸς τὸν πατριάρχην Διονύσιον, μὲν ἰανουαρίῳ τοῦ ἔτους 1672, ὡς εὖνοιον τῷ Παναγιώτῃ Νικησοῦσι ἐρμηνεῖ καὶ γραμματεῖ τοῦ μεγάλου βεζύρου, καὶ παρέκάλεσε νὰ γράψῃ αὐτῷ εἰς Ἀδριανουπόλιν, ἐνθα παρέμενεν ὁ σουλτάνος, ὡς ἄρ' ἐκεῖνοῦ, χωρὶς νὰ μνημονεύσῃ τοῦ πρέσβεως, καὶ νὰ παρακαλέσῃ αὐτόν, ἐπειδὴ ἰσχύει παρὰ τῷ σουλτάνῳ, ἵνα ἐργασθῇ δραστηρίως πρὸς ἀνανέωσιν τῶν διολογήσεων· ὁ πατριάρχης συνήνεσεν εὐχαρίστως καὶ ἔγρα-

1. Perpétuité de la foi de l'église catholique sur l'Eucharistie, par Nicole, Arnault, Renaudot, tom. II, col. 1136.

2. Perpétuité de la foi de l'église catholique sur l'Eucharistie par Nicole, Arnault, Renaudot., tom. II, col. 1163—1164. — Τὸ δὲ ὑπὸ τῶν ἐπιτὰ μητροπολιτῶν ὑπογραφῶν μαρτυρικὸν γράμμα περὶ τῆς ἐν τῇ εὐχαριστίᾳ συμφωνίας τῶν ἐκκλησιῶν ἑλληνικῆς καὶ φραγκικῆς, μὲν ἰουλίῳ ὀκτωκαίδεκάτῃ τοῦ ἔτους 1671 ἐν Πέτρᾳ, ἦτο τοῦ Ἡρακλείας Βαρθολομαίου, τοῦ Χαλκηδόνος Ἱερεμίου, τοῦ Πισιδίας Ἀνθίμου, τοῦ Κυζίκου Μητροφάνου, τοῦ Ἀθηνῶν Ἀνθίμου, τοῦ Ρόδου Ἰωακείμ καὶ τοῦ Νικομηδείας Νεοφύτου ἐχθρῶν τοῦ πατριάρχου Παρθενίου, συνεγράφη ἐν τοῖς γραφείοις τοῦ Νοϊντέλ, περὶ τούτου δὲ ἠρωτήθη ἱερεὺς ἐπὶ μακρὸν παραμεινὰς ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἐν Ὀλλανδίᾳ μὴ καλιδινόφωνοι Οἱ εἰρημένον ἱεράρχαι ἐκρούποντο φουδόμενοι τὸν Παρθένιον, ἀλλὰ ἂν καὶ κερχωρισμένοι διεπράξαντο τὴν ὁμολογίαν' (ἐξ ἐπιστολῆς τοῦ Νοϊντέλ πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Γάλλων, μὲν ἰανουαρίου εἰκοστῆ ἐνάτῃ τοῦ ἔτους 1671. (ἐν Nicole, Arnault, Renaudot Perpétuité de la foi de l'église catholique sur l'Eucharistie, tom. II, col. 1120—1121). — Τὸ γράμμα τῶν εἰρημένων ἱεραρχῶν κεῖται ἐν στήλαι· 1118—1120 τοῦ αὐτοῦ συγγράμματος· ἀλλὰ καὶ τὴν ὁμολογίαν ταύτην καταγγέλλει ὡς πλαστὴν ὁ Ἀὐμὼν. (σελ. 451—452).

φεν αὐτῶ τὸ δοθὲν αὐτῶ σχέδιον. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ, ὁ πατριάρχης (ἦτοι ὁ Νοϊντέλ), ἔγραφεν ὅτι τοῦτο θὰ συντελέσῃ ἵνα τόσους δυστυχεῖς Ἕλληνας πλέοντας ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ σουλτάνου δὲν αἰχμαλωτίζουσιν ἢ τυραννοῦσιν οἱ Γάλλοι πειραταί, ἦτοι ὁ Νοϊντέλ ἠπειλεῖ τὸν πατριάρχην καὶ διὰ τοῦ πατριάρχου τὸν ἐρμηνεῖα Παναγιώτην Νικουσίον ὅτι εἰ δὲν ἀνανεωθῶσι τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Παναγιώτου, αἱ διωμο-λογήσεις οἱ Γάλλοι πειραταί θὰ αἰχμαλωτίζον καὶ θὰ ἐτυράν-νουν τοὺς πλέοντας Ἕλληνας!! Ἡ ἐπιστολὴ διὰ τοῦ ἐρ-μηνεύως Φορνέτου διεβιβάσθη εἰς τὸν Φοντὲν μεταβαίνοντα εἰς Ἀδριανούπολιν ἵνα δοθῇ τῷ Παναγιώτῃ μετ' ἐπιστολῆς τοῦ Νοϊντέλ· ἡ ἐπιστολὴ ἐδημοσιεύθη γαλλιστί¹.

Τὸν πατριάρχην Διονύσιον, ἔτει 1672 μηνὸς ἰουλίου τρια-κοστῇ πρώτῃ, κατηγόρησε τῷ Νοϊντέλ ὁ μητροπολίτης Πα-ροναξίας Θεοφάνης Μαυρογορδάτος, ὅτι ἠτοίμαζε βίαν κατ' αὐτοῦ, ἤρξατο δὲ ἀπὸ τοῦ διακόνου αὐτοῦ, ὃν ἐβασάνισε διὰ τεσσαράκοντα ραβδισμῶν καὶ ἐπέπληττεν ὡς ὄντα Φράγ-κον καὶ οὐχὶ χριστιανόν· ἐδεήθη δὲ ὁ Θεοφάνης τοῦ πρέσβεως ἵνα ἐπιβιάσῃ αὐτὸν πλοίου ἀποκλέωντος τῆς Κωνσταντινου-πόλεως ἵνα διαφύγῃ τὴν ὀργὴν τοῦ πατριάρχου, ὃς ἐζητε-λιζε καὶ ἐβασάνιζε τὴν ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν περισσότερον τῶν πρὸ αὐτοῦ· ἐπειδὴ δὲν ἠνείχετο τὰς ἀς διαπράττει ἀσε-βείας καὶ δέεται ὑπὲρ τῶν ὄπλων τοῦ σουλτάνου, καὶ διότι ἤγαπτε λυχνίαν ἵνα ἐπιτύχῃ τούτου· καὶ κατὰ τὴν ἱερὰν μυ-σταγωγίαν ἐδεήθη τοῦ θεοῦ, ἵνα ἡ προσφερομένη θυσία γενή-σητε βοηθὴς διὰ παροχῆς πλήρους νίκης κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ, τούτου ἕνεκα ὁ πρεσβευτὴς διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐρμηνεύως Φορνέτου, μηνὸς αὐγούστου δευτέρᾳ, ὅτε ἐπορεύθη δι' ὑπο-θέσεις τοῦ πρέσβεως πρὸς τὸν πατριάρχην, ἠρώτησεν αὐτὸν ἐπιδεξίως, εἰ ἢ ἀληθὲς ὅτι ἐβασάνισε τὸν διάκονον τοῦ Πα-ροναξίας ἱεράρχου καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν εἰ ἢ χριστιανὸς ἢ

1. Mémoires du chevalier d'Arvieux, envoyé extraordinaire du roi à la Porte, consul à Alep, d'Alger, de Tripoli et autres echelles du Levant., par r. p. Jean Baptiste Labat, (Paris, 1735, in 8°), tom. IV, p. 367—369.

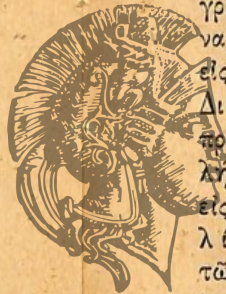
Φράγκος καὶ εἰ ἂν διετῆρῃ λυχνίαν ἠγαμμένην ἐν τῷ ναῷ καὶ ἐδέετο ὑπὲρ τοῦ σουλτάνου, πρὸς δὲ ὅτι ἐδεήθη ὑπὲρ αὐτοῦ ἐν τῇ ἱερᾷ μυσταγωγίᾳ. Ὁ πατριάρχης ἀπήντησεν ὅτι πάντα ταῦτα ἦσαν ψεύδη καὶ τὰς συκοφαντίας ταύτας δὲν ἔπρεπε νὰ πιστεῦσῃ ὁ πρεσβευτὴς, διότι ἀπαγορεύει ἡ ἐκκλησία δεή-σεις ὑπὲρ Μωαμεθανοῦ¹.

Γράμμα συστατικὸν τοῦ πατριάρχου Διονυσίου, εἰς τὸν μοναχὸν Ἀθανάσιον Κρεμόνα ἀρχιμανδρίτην, πρὸς τοὺς Γερ-μανοὺς περὶ ἐλεημοσύνης, ὑπὲρ τοῦ ἐν Ἀθῶν τῷ ὄρει μονα-στηρίου τῶν Ἰβήρων ἐγένετο, ἔτει 1673 μηνὶ μαρτίῳ, κατὰ τὸ ἐν αὐτῷ κείμενον ἐνδέκατον ἔτος τῆς ἐνενηκοστῆς ἰνδι-κτιῶνος².

Καίτοι ὁ Διονύσιος χαριζόμενος τῷ πρέσβει τοῦ Γάλ-λων βασιλέως Νοϊντέλ ἐξέδοτο τὸ κατὰ τῶν ἀναμορφωτῶν γράμμα. Ἐκ τούτου οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει Φράγκοι μο-ναχοὶ ἀποθρασυνθέντες ἀφηνίασαν καθ' ἡμῶν, ἐπειδὴ ἠρείδοντο εἰς τὴν ἰσχὺν τοῦ πρέσβεως Νοϊντέλ ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Διονυσίου, ἀλλ' οὗτος συνέτριψε τὴν φαινομενικὴν ἰσχὺν τοῦ πρέσβεως, ὅστις τὸ πρῶτον διὰ γράμματος ἀπέτρεψεν ἐκ τῶν ἐλ-ληνων, εἶτα δὲ καὶ δια μεγάλου ἀφορισμοῦ, ὅσοι ἐσύχναζον εἰς τοὺς φραγκικοὺς ναοὺς, ὅσοι ἐνυμφεύοντο μετὰ κατ ο-λίγων, ὅσοι ἀπέστειλλον τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς τὰ σχολεῖα τῶν Φράγκων μοναχῶν καὶ ὅσοι ἐξομολογοῦντο εἰς Φράγκους ἱερεῖς καὶ μετελάμβανον παρ' αὐτοῖς. Ταῦτα ἀναγγέλει τῷ Γερμανῶν αὐτοκράτορι ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀντιπρεσβευ-τὴς αὐτοῦ Ἰωάννης Χριστοφόρος Κινδσπέργιος, μηνὸς μαρ-τίου πέμπτη καὶ εἰκοστῇ τοῦ ἔτους 1678, ἀπὸ Ἀδριανου-πόλεως· προστίθεται δὲ ἐν τῇ διηγήσει αὐτοῦ ὅτι οἱ ἐκ γε-νετῆς Ἕλληνες καταδιώκουσι περισσότερον τοὺς κατ ολί-κους καὶ αὐτῶν τῶν Τούρκων, καὶ ὅτι οἱ πρέσβεις βα-ρώως ἔφερον τὰ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου γενόμενα, ἐξ οὗ πολλὰ

1. Henrici Hilarii Philippi Cyprii magnæ ecclesiæ Constantopolitani, proto-notarii Chronicon ecclesiæ Græcæ, appendix.

2. Charl. Schefer Journal d' Antoine Galland pendant son séjour à Constantinople, tom. I, p. 178—179, 180.

προσεδοκῶντο τὰ γενησόμενα κακά, διότι θὰ διεσπῶντο αἱ σχέσεις τῶν Ἑλλήνων μετὰ τῶν κατολίκων. ἐν ᾧ διέκειντο φιλικώτατα, κατηγορεῖ δὲ ἀναισχύντως τοὺς Ἑλληνας ἱερεῖς, καὶ προσπιλέγει ὅτι ὁ Παναγιώτης, νοεῖ βεβαίως τὸν Νικουσίον, ἐβάπτισε κατὰ τοὺς Φράγκους ὅλα τὰ τέκνα αὐτοῦ, καὶ ἐξομολογεῖτο εἰς Φράγκους ἱερεῖς, ἐθεώρει δὲ ὁ Παναγιώτης τὸν ἀφορισμὸν ἄκυρον καὶ ἠλπίζεν ὁ πρεσβευτὴς ὅτι ὁ Παναγιώτης θὰ ἐνεργήσῃ ἐναντίον τούτων καὶ ἄλλων παρομοίας φύσεως ἐλληνικῶν παρεκτροπῶν. Τὰ μετὰ ταῦτα εἶναι ἄγνωστα ἡμῖν. Ἀλλὰ ὀφείλομεν νὰ πιστεύσωμεν τὰ παρὰ τοῦ Κινδσπεργίου περὶ τοῦ Παναγιώτου λεγόμενα ;

Περὶ τῆς παιδείας τοῦ Διονυσίου Δημήτριος Προκοπίου σημειοῦται: «Διονύσιος Βυζάντιος, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ἀνὴρ εἰδήμων ἰκανῶς τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης· τῶν τε ἱερῶν γραφῶν, καὶ τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας ἔμπειρος, ὧν ἐν τῇ συνεχεί καὶ ἀδιακόπῳ μελέτῃ ἦν διάγων τὸν βίον, καὶ οἷς ἐκεῖθεν ἠρανίζετο ὀρθοῖς δόγμασι καὶ πνευματικαῖς παραινέσεσι κατήρτηξε τὸ λογικὸν αὐτοῦ ποιμνιον πρὸς τὴν τῶν ὀρθῶν δογμάτων τὴν ἀκροβείαν, καὶ χριστιανικὴν πολιτείαν»¹. Ὁ δὲ Καισάριος Δαπόντες σημειοῦται ὅτι ὁ Διονύσιος ἐκαλεῖτο Σερογλάνης², καὶ ἦν σοφώτατος καὶ συγγραφεὺς δύο εὐχῶν εἰς τὴν Παναγίαν καὶ συνέγραψεν «ὕπόμνησιν περὶ τοῦ θαύματος, ὅπερ πεποίηκεν ἡ κυρία δέσποινα θεοτόκος πρὸς τὸν ἀχρεῖον αὐτῆς δούλον Διονύσιον τάχα καὶ πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως». Τὴν ὑπόμνησιν ταύτην ὡς καὶ ἐπιστολὴν τοῦ Διονυσίου πρὸς τοὺς μεγάλους δούκας τῆς Ρωσίας ἐδημοσίευσεν ὁ Σάβας³. Ὁ Γεράσιμος Κακαβέλας συνέγραψε βίον

1. Δημητρίου Προκοπίου Ἐπιτετημένη ἐπαρτήθησι τῶν κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα λογικῶν Γραμμάτων, ἐν Io Alb. Fabricii Bibliotheca Graeca sive notitia scriptorum veterum. (Hamburgi, 1805, in 4°), ed. Harles, tom. XI, p. 533.—καὶ ἐν Κ. Ν. Σάββα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 482.

2. Καισαρίου Δαπόντες Χρονογράφος; 1648—1701, ἐν Κ. Ν. Σάββα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 12.—καὶ ἐν Constantin Erbicianu Cronicii Greci carū aū scris despre Romāni in epoca Fanariota, (Bucuresti. 1890, in f^o), p. 20.

3. Καισαρίου Δαπόντες Ἱστορικός κατάλογος ἀξιόλογος τῶν καθ' ἡμᾶς χρηματισάν-

τοῦ Διονυσίου, ὃς ἐδημοσιεύθη ἐν Βενετίᾳ ἔτει 1689, ἀλλὰ εἶναι ρητορικὸν γύμνασμα, τοῦτον ἀνεδημοσίευσεν ὁ Μανουὴλ Γεδεών¹ ὃς ἐν τοῖς Πατριαρχικοῖς πίναξι καταλέγει πάντα ὅσα πατριαρχικά γράμματα ἦσαν αὐτῷ γνωστὰ τῶν πατριαρχῶν Μεθοδίου, Παρθενίου καὶ Διονυσίου².

Ὁ πατριάρχης Διονύσιος ἀπώλεσε τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἔνεκα τῆς συζύγου τοῦ Παναγιώτου Νικουσίου καλουμένης Περουζέ, ἡ ἔνεκα τοῦ ἀξιώματος, τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς ἰσχύος τοῦ ἀνδρός αὐτῆς ἦν λίαν ὑπερήφανος καὶ ὑπερφρονοῦσα καὶ ἀπρεπῶς ἐφέρετο πρὸς τὸν πατριάρχην, ὃς δὲν ἠνείχετο αὐτὴν³· μάλιστα δὲ ἐν ὀμίλιᾳ ἐν Φαναρίῳ καταφρονητικῶς ὠμίλησε περὶ αὐτῆς ὅτι ἦν «σκληρὴ καὶ ἄτυχη καὶ δέρνει τοὺς σκλάβους καὶ δὲ θέλει δώσει φωμί»· τούτων ἔνεκα ὁ Παναγιώτης διὰ τοῦ πρώην πατριάρχου Μεθοδίου καὶ τῶν μητροπολιτῶν Νικομηδείας (Νεοφύτου), Ἡρακλείας (Βαρθολομαίου), Ἀδριανουπόλεως (Νεοφύτου), Τυρνάβου (Γερασίμου), Δρύστρας (Μακαρίου), Θεσσαλονίκης (Διονυσίου), Λαρίσης (Γρηγορίου), Ροδου (Ἰωακείμ), ἀπώλεσεν ὁ Διονύσιος τὸν πατριαρχικὸν θρόνον καὶ καθήρεθη, μὴνὸς αὐγούστου ἐνδεκάτῃ τοῦ ἔτους 1672. «Καθαίρεσις τοῦ πατριάρχου Διονυσίου τοῦ ἐπὶ νομαζομένου Σερ-ὀγλάν καὶ Βάρθαλιν»⁵.

των ἐπισημῶν Ρωμαίων, ἐν Κ. Ν. Σάββα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 73—81.—Constantin Erbicianu Cronicii Greci carū aū scris despre Romāni in epoca Fanariota, p. 193.—καὶ Γεωργίου Ζαβίρα Νέα Ἑλλάς ἡ ἐλληνικὸν θέατρον, (Ἀθήνησι, 1872, εἰς 8ον), σελ. 258—260.

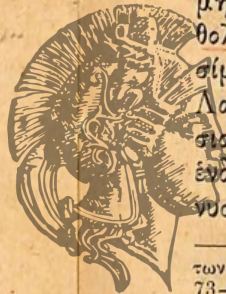
1. Μ. Γεδεών Ἀρχεῖον ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, (ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1911, εἰς 8ον), τόμ. Α', σελ. 345—366.

2. Μ. Γεδεών Πατριαρχικοὶ πίνακες, εἰδήσεις ἱστορικαὶ βιογραφικαὶ περὶ τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, (ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1885—1890, εἰς 8ον), σελ. 593—597.

3. Paul Ricaut The present state of the Greek and Armenian churches, p. 104—106.—Histoire de l'etat présent de l'église Grecque et de l'église Armenienne, par M. Rosenond p. 11—12.—John Covell Some account of the present Greek church, p. liij.—Mich. Le Quien Oriens christianus in quator patriarchatus digestus (Parisii, 1740, in f^o), tom. I, col. 344.

4. John Covell Memory conserning the last chance of the patriarch's (Add. mss. n° 22,912, fol. 154). ἐν τῷ χειρογράφῳ ἀναφέρεται καὶ μητροπολίτης Hyperconesi ἄγνωστος ἐμοί.

5. Περίληψις πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθεοῦ τοῦ Ἰε-

Ὁ Κορνήλιος Μάγνης λέγει τὸν Διονύσιον ἄνδρα αὐστηρὸν καὶ ὀργίλον, ἀλλὰ παιδείας, ὁ Διονύσιος ἦν κατάχρεως καὶ πιεζόμενος ὑπὸ τῶν δανειστῶν κατέφυγεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πρέσβεως τοῦ Γάλλων βασιλέως, ὃς ὑπέδεξάτο αὐτὸν φιλανθρώπως καὶ παρεχώρησεν αὐτῷ διαμέρισμα ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ ἐνθα ὤκει μετὰ δύο μοναχῶν καὶ διήγε βίον αὐστηρότατον, διότι ἐδέετο μέχρι βαθείας νυκτός, προστίθεται δὲ ὁ Μάγνης, ἀκούω ὅτι πρόκειται νὰ κλεισθῇ τὸ πατριαρχεῖον ἕνεκα χρέους διακοσίων περίπου χιλιάδων φλωρίων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ ταῦτα εἶναι τόκοι βαρεῖς. Ἡ Πύλη ὅμως ἐπιθυμεῖ νὰ ὀφεληθῇ ἐκ τῆς νέας ἐκλογῆς διὸ σκέπτεται καθὰ λέγεται, νὰ ποιήσῃ κατὰ τὸ σύνθημα νὰ καταδιώξῃ ἕνα ἐκ τῶν δώδεκα πλουσιωτέρων Ἑλλήνων ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἐν οἷς ἦν καὶ Μανωλάκις (ὁ ἐκ Καστορίας), ὃς ὑπολογίζεται ὅτι ἔχει πλείονας τῶν τριακοσίων χιλιάδων τ α λ λ ῆ ρ ω ν, καὶ ἴσως πρῶτος φυλακισθῇ εἰς τὸ βάθος πύργου, διὰ νὰ ἀπελευθερωθῇ δὲ ὀφείλει νὰ δαπανήσῃ εἰς τὴν ἀνάρρησιν τοῦ νέου πατριάρχου. Τὰς δὲ κατὰ τοῦ πατριάρχου Διονυσίου κακοήθεις φλυαρίας τοῦ Ἰλαρίωνος Τριτάλα, ἐν ᾧ Διονύσιος ἀπέβαλλε τοῦ ἀξιώματος τοῦ μεγάλου διδασκάλου, ὡς διδάσκοντα τὰς πλάνας τῆς ρωμάνας ἐκκλησίας οὔτε ὁ Κορνήλιος Μάγνης ἐπίστευσε ὅτε παρεγένετο εἰς Κύπρον ¹.

Γεράσιμος ὁ ἀπὸ Τυρνόβου, ἀνὴρ Κρής, ἔτει 1673 μηνὸς αὐγούστου τετάρτη ἐπὶ δέκα, προήχθη εἰς πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ τὸ ὑπόμνημα τῆς μεταθέσεως αὐτοῦ ². Ἐν «Συνοφει τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως» κεῖται περὶ τοῦ Γερασίμου τόδε: «Ιουλίου εἰκοστῆ, ἡμέρα

ροσολύμων), ἐν Κ. Ν. Σάββα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 599.—Περὶ τοῦ ὀνόματος τούτου τοῦ Διονυσίου σημειοῦται ὁ Ζαχαρίας Μαθῆς: (Κατάλογος ἱστορικός τῶν πρώτων ἐπισκόπων καὶ τῶν ἐφεξῆς πατριαρχῶν τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, (ἐν Ἀθήναις, 1884, εἰς 8ον), ἐκδ. 6', σελ. 311—312.

1. Quanto di più curioso, e vago ha potuto raccogliere Cornelio Magni nel secondo biennio da esso consumato in viaggi, e dimore per la Turchia, (Parma, 1692. in 12°), part. II, p. 73—75, 448—449.

2. Περίληψις πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων). ἐν Κ. Ν. Σάββα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 599.

παρασκευῆ ἐγένετο πατριάρχης Γεράσιμος ὁ Τυρνόβου εἰς Ἀδριανούπολιν εὐρισκομένου τοῦ βασιλέως ἐκεῖ καὶ εἰς τὰς δεκατέσσαρας αὐγούστου ἡμέρα πέμπτη ἦλθεν εἰς τὴν Πόλιν καὶ τὸν ἐμετάθεσαν τὸ πρωί» ¹. ὁ Ἰωάννης Κόβελ σημειοῦται ὅτι ὁ Γεράσιμος ἐγένετο πατριάρχης, μηνὸς Ιουλίου τριακοστῆ τοῦ ἔτους 1673· ὁ Ἀντώνιος Γαλλάνδος σημειοῦται ὅτι ὁ Γεράσιμος ἐκλεγείς πατριάρχης ἀφίκετο εἰς Κωνσταντινούπολιν μηνὶ αὐγούστῳ τοῦ ἔτους 1673 ². Καὶ Μελέτιος ὁ Ἀθηνῶν σημειοῦται «τῷ ἀρχοῦ τῆς ἰδ' τοῦ αὐγούστου πατριάρχης ἐγένετο Γεράσιμος ὁ Τυρνόβου μητροπολίτης» ³· καὶ Ἀθανάσιος Κομνηνὸς Ὑψηλάντης μετεγράφει τὸν Μελέτιον ⁴.

Ὁ Γεράσιμος ἀποειπὼν τὴν πατριαρχίαν, τὸ μὲν πρῶτον ἐδόθη αὐτῷ ἡ μητρόπολις Χίου ⁵, εἶτα δὲ ὑποσχετικὸν γράμμα μιᾶς ἐπαρχίας ⁶, μεθ' ὃ ἐδόθη αὐτῷ ἡ ἀρχιεπισκοπὴ Ἀνδρου κατὰ προεδρείαν ⁷, ἣν μετὰ ταῦτα ἀντήλλαξε μετὰ τῆς μητροπόλεως Παροναξίας, ἀπέθανε δὲ ἐν Νάξῳ ἔτει 1689 ⁸.

Ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Κορνηλίου Μάγνη διηγουμένων ὑπεμφαίνεται ὅτι τὸ καινόςπουδον τῶν ἡμετέρων, ἡ ἐπαίσχυντος πολιτεία τῶν Φράγκων καὶ τὸ φιλοχρήματον καὶ ἀρπακτικόν

1. «Συνοφει τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, ἀφ' ὃ», ἐν Anselmi Banduri Imperium orientale sive antiquitates Constantinopolitanae in quatuor partes distributae, (Venetiis, 1721, in f°), tom. I, p. 696—698.

2. Journal d'Antoine Galland pendant son séjour à Constantinople 1672—1673, ed. Charles Schefer, tom. II, p. 147.

3. Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία Μελετίου μητροπολίτου Ἀθηνῶν, τόμ. Γ', σελ. 464.

4. Ἀθην. Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν... τὰ μετὰ τὴν ἄλυσιν, ἐκδ. Γερμ. Ἀφρονίδου, σελ. 169.

5. Περίληψις πατριαρχικῶν ἐγγράφων. (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Κ. Ν. Σάββα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 601.

6. Περίληψις πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Κ. Ν. Σάββα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 603.

7. «Συνοδικὸν ὅπερ δίδωσι κατὰ προεδρίαν τῷ πρώτῳ Κωνσταντινουπόλεως Γερασίμῳ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀνδρου ἀρχοῦ», ἐν κώδικι Κριετίου, σελ. 645—646.—Περίληψις πατριαρχικῶν ἐγγράφων (τῆς Νομικῆς συναγωγῆς Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων), ἐν Κ. Ν. Σάββα Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης, τόμ. Γ', σελ. 693.

8. Γεράσιμος ὁ ἀπὸ Τυρνόβου πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, πρόεδρος τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀνδρου καὶ τῆς μητροπόλεως Παροναξίας, ἐν Νησιωτικῆς ἐπετηρίδος, (ἐν Ἐρμούπολει, 1918, εἰς 8ον), ἔτει Α', σελ. 115—125.

καὶ ληστρικὸν τῶν σουλτάνων καὶ τῶν ἐν ἀξιώσει Ὀσμανιδῶν ἦσαν τὰ αἴτια τῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους συνεχῶν ἀλλαγῶν τῶν πατριαρχῶν. Εἰς δώδεκα ἀναβιβάζει ὁ Μάγνης τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει πλουσίους Ἕλληνας, οἱ ἐναλλάξ ἕνεκα τοῦ πλοῦτου αὐτῶν φυλακίζόμενοι ἤναγκάζοντο νὰ δαπανῶσιν εἰς τὴν ἀνάρρησιν ἐκάστου νέου πατριαρχοῦ ¹. Ὁ Παῦλος Ρικῶτος σημειοῦται ὅτι εἰς ἐκάστην ἀλλαγὴν πατριαρχοῦ ἀπέδιδον δέκα χιλιάδας δολλάρια, ἀλλὰ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀνεβιβάσθησαν εἰς εἴκοσι πέντε χιλιάδας δολλάρια. Ὁ δὲ μητροπολίτης Σμύρνης ἐδιηγήσατο αὐτῷ τέχνασμα τῶν ἐν ἀξιώσει Ὀσμανιδῶν, ὅτι οὗτοι ἠνάγκασαν πτωχὸν καλὸ γηγρονίνα διεκδικήσῃ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀντὶ προσφορᾶς εἴκοσι καὶ πέντε χιλιάδων δολλαρίων, οὗτος δὲ ἤ θά ἀπέτιε τὸ χρῆμα ἢ θά παρεσκεύαζε νέον διάδοχον. Ὁ ἐλληνικὸς κληρὸς μεγάλως ἐταράχθη ἐκ τούτου, διότι νὰ δεχθῶσι τὸν καλὸ γηγρονίνα ὡς πατριαρχὴν πτωχὸν ὄντα καὶ καταπεφρονημένον, ὦρειλον νὰ ἀποτίσωσι τὸ χρῆμα, ἐξ οὗ σκάνδαλον καὶ καταφρόνησις τῇ ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' ἐπέτυχον δι' ἀποτίσεως εἴκοσι χιλιάδων δολλαρίων τῷ μεγάλῳ βεζύρη, ἵνα παραμείνῃ ἐν τῷ θρόνῳ ὁ πατριαρχεὺς ². Διὰ τοιούτων κακοήθων μηχανημάτων διέφθειρον οἱ Ὀσμανῆδες τὴν ἐλληνικὴν ἐκκλησίαν, τῇ βοηθείᾳ τῆς φραγκικῆς ἐκκλησίας.

(Βιβλιοθ. Βρεττ. μουσειῦ, add. mss. n° 22910, fol. 52).

¹ Ἐκλαμπρότατε ἐνδοξότατε χριστιανικότατε αὐθέντα καὶ μέγα ἀποκρουσάριε βασιλιῆρ τῆς Μεγάλης Βρετανίας κύριε κύριε Δανιὲλ Χαρβερί, τὴν ἐκλαμπρότητά σου ἀσπαζόμενος χαιρετῶ δεόμενος τοῦ οὐρανόου βασιλέως θεοῦ ἵνα τὴν φυλάττῃ ἄνοσον ὑγιᾶ καὶ μα-

1. Quauto di più curioso, e hà vago potuto raccorre Cornelio Magni nel secontò biennio da esso consumato in viaggie dinfore per la Tnrcia, parte II, p.448-449.

2. Paul Ricaut The present state of the Greek and Armenian churches, 107, 109.—Histoire de l'estat présent de l'église Grecque à de l'église Armenienne, par. M. Rosmond, p. 107-109.

κρόβιον, ἀξιόνοντιάς τὴν ἐν δόξῃ καὶ τιμῇ νὰ ἀπολαύσῃ καὶ τὸ λαμπρὸν πρόσωπον τοῦ βασιλέως ἡμῶν ὅταν θεὸς θέλῃ, ἐν δὲ τὸ τέλος τὴν οὐράνιον αὐτοῦ βασιλείαν ὅπου ἡ χαρὰ τῶν δικαίων· τὸ παρὸν μου εἶναι, ἐκλαμπρότατε αὐθέντα, ὅτι ἐπειδὴ καὶ ὁ καιρὸς οὕτως ἔτιξη φέρνει τὰ πράγματα καὶ τὰ ἔφερεν καθὼς διὰ ζωῆς φωνῆς θέλει σὲ τὰ εἰπεῖ ὁ πιστὸς σου οὗτος κυρίτζη Δημητραῖκος· καὶ ἐγὼ εἶνε ἀνάγκη νὰ παραμερίσω, ἔκρινα νὰ ἔλθω ὡς μοὶ πρέπει νὰ τὴν χαιρετίσω καὶ νὰ τῆς συντύχω καὶ τὸν λογισμόν μου· καὶ ἐπειδὴ δὲν δύναμαι ἀκόμη νὰ καβαλλικεύσω εἰς ἄλογον ἐποιήσαμεν ἀραμπᾶ· πλὴν τώρα ἤλθασιν φίλοι μου ἄρχοντες καὶ μοῦ εἶπασιν ὁμπρὸς εἰς τὸν κυρίτζη Δημητραῖκο πῶς εἶνε ἐδῶ τριγύρω μας τινὲς Ρωμαῖοι ὁποῦ τοὺς ἔχει ὁ Χουχούμης καὶ φυλάττουσι δι' ἡπᾶς· καὶ λοιπὸν διὰ νὰ μὴν γένη κρότος ἐδεήθηκα τὸν παρόντα γραμματοκομιστὴν κυρίτζη Δημητραῖκο νὰ ἔλθῃ αὐτοῦ εἰς τὴν ἐκλαμπρότητά σου μετὰ τὸ παρὸν μου γράμμα καὶ μετὰ τὸ στόμα νὰ συντύχη ὡς στόμα ἐδικόν μου παρκαλῶντας τὴν ἐκλαμπρότητά σου νὰ ἔχω συγγνώμην, ἐπειδὴ καὶ ὡς γράφω ἐκ τῆς ἀσθενείας δὲν δύναμαι νὰ ἔλθω αὐτοπροσώπως καὶ τὸ χρέος μου νὰ κάμω· ὅμως θαρρῶ εἰς θεὸν νὰ τὴν ἀνταμώσω δευτέρου πάροισα καὶ ὡς πρέπει νὰ κάμω· καὶ ταῦτα τῆς ὄψας, ἐκλαμπρότατε αὐθέντα, ἡ δὲ μακαρία Τριάς νὰ τὴν διαφυλάττῃ εἰς ἔτη πολλὰ καὶ ἀγαθὰ σὺν τῷ παλατίῳ σου, Ἰουνίῳ 17 ἁγῶα'.

† ὁ Κωνσταντινουπόλεως καὶ εὐχέτης τῆς σῆς ἐκλαμπρότητος.

(Ἐκ τοῦ κώδικος Φωτίου τοῦ Κυπρίου σελ. 425).

† Καὶ φυτὸν ἀεὶ ρίζης πέφυκε χοῦζον, ἐξ ἧς πηγαὶ τῆς ζωῆς ἀνατρέχειν τῷ ὄλῳ· καὶ ποταμὸς πηγῆς δεῖται τῆς καταρτικῆς ἐκείνου συστάσεως, καὶ ποταμῶν εἰσορῆς τὸ θαλάσσιον πέλαγος, ἐξ ἧς εὐρύνεται λιμναζόμενον, καὶ μηχανόμενον παρεκτείνεται, καὶ συνόλωσ εἰπεῖν ἀπαξάπαντα τὴν οἰκειάν ἀρχὴν ἀναγκαίως θηρορεῦει πέφυκεν· αἱ γὰρ ἀρχαὶ καὶ τὰ αἴτια ζητεῖται τῶν ὄντων φησὶν ὁ φιλόσοφος· ζητεῖται μὲν τοί γε οὐ μόνον κατ' αὐτό, τὸ εἰδέναι τοῖς ἐπιστήμοσιν, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῆς προηγουμένως κατὰ τὸ ἐνυπόχρον τῆς φύσεως, καὶ γὰρ μήπου προὑπαρξάσης ἀρχῆς τὰ

ἐκ τῆς ἀρχῆς συνίσταται, μήτε τὰ κατὰ τὴν φύσιν φημί, μήτε τὰ κατὰ τέχνην κινούμενα μητ' αὐτὰ δήπου τὰ κατὰ θεοῖν τινα ἢ προαίρεσιν συνιστώμενα· διὸ κρηπίδος οἰκία χωρὶς ἀνεξάρτητος· καὶ σῶμα δίχα κεφαλῆς ἀνοργάνιστον, ἀλλὰ γε μὴν καὶ στρατόπεδον στρατηγοῦ χωρὶς ἀσυγκρότητον· καὶ ποιμνιον ποιμένως ἄνευ ἀσύστατον· θάτερον γὰρ θατέρου χωρὶς τὰ πρὸς τί πως ἔχοντα, καὶ φεράλληλα διαμένειν οὐ δύναται· κατὰ ταῦτα, μὲν οὖν ἀναλόγως, καὶ ἡ πνευματικὴ τῆς Χριστοῦ ἐκκλησίας ποιμαντορία τὸν ἀρχικὸν ποιμένα ἀρχὴν εἶωθεν ἐπιζητεῖν ἀναγκαίως, ἕξ οὐπερ ὀλικῶς πῶς, ὡς ἀπὸ κοινῆς εὐταξίας ἀρχῆς, δέον ἀποφοιτᾶν τὰς κατὰ μέρος ἀξίας, ὡς ἀνταξίας τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνθέου διακοσμῆσεως, καὶ συναρμολογουμένας ἀλληλοχεῖσθαι, καὶ ἐνεργεῖν καταλλήλως· τὴν τε οἰκίαν διαγωγὴν δι' ἀλλήλων, τὰς τελευταίας διὰ τῶν πρώτων δηλαδὴ ἐπὶ τὰ ἔτι πρότερα, καὶ δι' ἐκείνων ἐπὶ τὰ πρότιστα, καὶ διὰ τῶν πρωτίστων ἐπὶ τὴν μίαν καὶ κορυφαίαν ἀρχὴν ἐσχημέναί, καὶ δι' αὐτῆς περισφιγγεσθαι, καὶ ἀμεταπτότου ἀεὶ περισώζεσθαι· τὸ μὲν γὰρ ἄμοιρον ἀρχῆς καὶ ἄτακτόν ἐστι καὶ ἀκόσμητον, ἀνθ' ὧν καὶ ἄστατον καὶ ἀσύστατον· τὸ δὲ εὐφρῶς ἀκροτάτης ἐξηρημένον ἀρχῆς κόσμιον δήπου, καὶ τειγαμένον, καὶ εὐσταθὲς τυγχάνει, καὶ ἀδιάπτωτον· ἐπιδήτοισιν καὶ ὁ πατριάρχικὸς οὗτος ἀποστολικὸς καὶ οἰκουμενικὸς θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τέως ἀναγκαίως ἐπιζητεῖ τὴν ὑπεριδρυμένην οἰκίαν ἀρχὴν, ὡς ἐστερημένος μένων αὐτῆς, διὰ τὸ ἐξωσθῆναι καὶ καθαιρεθῆναι συνοδικῶς τὸν κατὰ παραχώρησιν θεοῦ διαφθειραντα αὐτὸν ἐπ' ὀνόματι πατριάρχου καταπαρθένιον, ἕνεκεν τῶν πολλῶν καὶ δεινῶν ἐγκλημάτων αὐτοῦ, κατὰ τὴν κατ' αὐτοῦ γραφεῖσαν καθάρσειν, ἡμεῖς οἱ καθευρεθέντες ἐν Κωνσταντινουπόλει συναδελφοὶ ἀρχιερεῖς, ἀξιῶσαι τῶν τιμιωτάτων καὶ λογιωτάτων κληρικῶν τῆς μεγάλης τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας, καὶ τῶν τιμιωτάτων, καὶ εὐγενεστάτων ἀρχόντων ταύτης τῆς κλεινῆς πολιτείας, ψήφους κανονικὰς προβαλεῖν συνηθέσαμεν ἐπὶ τῷ ἐκλέξει κοινῶς καὶ ἀνευρεῖν ἀξιόλογον ἄνδρα, καὶ πρόσφορον καί, ὡς εἶπεῖν, ἀξιόθρονον, ὅστις ἀξίως ἐπὶ τὴν πρωτιστεύουσαν ταύτην ἀποστολικὴν καὶ οἰκουμενικὴν προβιβασθεὶς καθέδραν καὶ τὴν κοινὴν ἀνάλαβὼν πηδαλιούχησιν, δυναθῆ ἰσχύϊ καὶ φρονήσει καὶ ἐμπειρίᾳ καταστορέσαι καὶ κατευνᾶσαι τὸν νῦν περὶ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν ἀγχιαινόμενον κλύδωνα, καὶ τὴν ἱερὰν ὀλκάδα προσαγαγεῖν καὶ χειμαζομένην δεινῶς, καὶ συχνοῖς ὅσοις κατακλύζομένην

τοῖς κύμασι· καὶ δὴ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν διατύπωσιν, πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν πανιερώτατον καὶ λογιώτατον μητροπολίτην Λαρίσης, ὑπέρτιμον καὶ ἔξαρχον δευτέρας Θετταλίας καὶ πάσης Ἑλλάδος κύριον Διονύσιον, δεύτερον τὸν Σμύρνης Μακάριον καὶ τρίτον τὸν Χριστιανουπόλεως Εὐγένιον. Ὅθεν εἰς ἐνδειξιν κατεστρώθη τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐν τῷδε τῷ ἱερῷ κώδικι †.

Ἐν ἔτει ,αχσα', νοεμβρίου η' 1.

L'ordonnance et le decret de la noble et roiale signature du grand état, et du siège sublime du beau sein impérial, qui force tout l'univers; qui par l'assistance de dieu, et par la protection du souverain bienfaiteur, est reçu de tous côtez, et auquel tout obéit, comme il s'ensuit. Le métropolitain de Larisse nommé Denis, qui a entre ses mains ce bienheureux commandement de l'empereur, est par la vertu de ces patentes du grand état, créé patriarche œcuménique du trône pontifical de notre grand ville de Constantinople. Ce métropolitain aiant payé à notre trésor le droit ordinaire de neuf cens mille a s p r e s (ils valent douze mille écus) je lui accorde le présent baratz, comme une perfection de félicité. C'est pourquoi je lui commande d'aller être patriarche de tous le Grecs qui relevent de la jurisdiction du susdit trône patriarchal, et qui vivent selon leur ancienne coûtume, en observant leurs vains et inutiles cérémonies; voulant et ordonnont que tous les Grecs de ce ressort, tant grands que petits métropolitains, évêques, prêtres, moins et autres, faisant profession du rite Grec, reconnoissent, ledit Denis pour leur patriarche; que dans toutes les affaires qui relèveront de lui, et appartient

1. Μ. Γεδεών Ὁ πατριάρχης Διονύσιος Δ' ὁ Μουσελίμης, ἐν Ἐκκλησιαστικῆ; ἀληθείας, περ. 6', ἔτει Γ', σελ. 193—195.—Ἀντίγραφον ἀπόκειται καὶ ἐν τῇ Νομικῇ συναγωγῇ Δοσιθέου τοῦ Ἱεροσολύμων (Κ. Ν. Σάβα Μισαϊωνικῆ; βιβλιοθήκη; τόμ. Γ', σελ. 598.

dront à sa charge, on s'adresse à lui, sans se détourner des sentences légitimes qu'il aura renduës; que de même personne ne trouve à redire, que selon ses vaines et inutiles cérémonies, il établisse ou dépose des métropolitains, des évêques, des caloyers, comme il jugera qu'ils l'auront mérité, ou qu'ils ne l'auront pas mérité; qu'aucun ecclésiastique ne présume d'exercer aucunes fonctions des charges qu'il a présentement, ou de celles qu'il pourroit avoir à l'avenir, contre la volonté, ou sans, la permission de ce patriarche. Que tout testament qui sera fait en faveur des pauvres église par quelque prêtre mourant, sera bon et valide si ce patriarche le juge ainsi. Que s'il arrive que quelque femme chrétienne de la juridiction de ce patriarche quitte son mari, ou qu'un mari quitte sa femme, personne qui lui ne pourra ni accorder le divorce, ni se mêler de cette affaire. Enfin, il prosédera les terres, les vignes, les jardins, les vergers, les prairies les barques les moulins, les convent et les villes de son église, aussi-bien que les legs pieux fait aux églises. Et il jouira de ces privilèges de la même sorte que ceux qui ont été avant lui les ont possédez. On ne pourra le troubler ni l'inquiéter à cet égard, en quelque manière que ce puisse être. Ce qui soit connu à nous; et foi soit ajoutée a cette noble signature ¹.

Lettre du patriarche des Grecs au seigneur Panaioty, premier drogman du grand seigneur.

Il est arrivé en cette ville un vaisseau de guerre du roi de France, avec un gentilhomme que sa majesté a envoyé, qui porte un paquet à l'ambassadeur, et tout le monde est persuadé qu'il doit repasser en

1. J. Aymon Monumens authentiques de la religion des Grecs et de la fousseté de plusieurs confessions de foi des chrétiens orientaux, p. 486.— τοῦ αὐτοῦ Lettres ancedots du Cyrille Lucar patriarche de Constantinople et sa confession de foi p. 486. Ὁ ἐκδοῦς τὸ γράμμα Ἀγίων σημειοῦται ὅτι μεταφράσθη ἐκ τοῦ ἀραβικοῦ.

France, à cause qu'il n'a pas eü la satisfaction sur les choses qu'il demandoit: et comme cette retraite ne peut produire que les suites très fâcheuses, attendu la puissance que ce monarque a sur la mer, je vous prie bien fort d'obtenir du grand visir, que si l'ambassadeur va à Adrianople, comme l'on dit, pour y traiter de nouveau le renouvellement des traités, il puisse acquérir quelque satisfaction: vous vous acquererez pas ce moyen de l'honneur et du credit parmi de grands princes qui sont chrétiens comme nous: vous éviterez que tant de pauvres Grecs nos freres, et sujets du grand seigneur qui navigent sous sa banniere ne feront pas pris esclaves, ou du moins qu'il ne seront pas maltraités par les corsaires François: vous ne scauriez mieux faire votre cour au grand seigneur, qu'en conservant la liberté à ses sujets, et par la consideration que les princes chrétiens auront pour vous et pour notre nation. Enfin je vous exhorte à considerer notre pauvre église, et ses suffrages dans l'état où elle est; et si vous n'avez pas dessein d'augmenter votre gloire, en m'accordant la grace qu'elle vous demande par la bouche de son chef indigne, faites ce que je vous prie pour moi, qui vous en aurai en particulier toutes les obligations, et tous les sentimens de reconnoissance que vous devez asperer de toute la communauté des fideles ¹.

(Ἐκ τοῦ ἐν Βιέννῃ γραμματοφυλακίου. Turcica).

Aus dem Original Schreiben des Residenten v. Khindsparg.

1673 März 25 Adrianopel.

.... Höchstens zu bethauern, dass die angedeute Griechen auss angebohrnen hass die catholische mehr verfolgen alls die Türkhen selbst, wie dan verwichen

1. Mémoires du chevalier d'Arvieux envoyé extraordinaire du roy, à la Porte, consul d'Alep, d'Alger, de Tripoli, et autres échelles du Levant par le r. p. Jean Baptiste Labat, tom. IV, p. 367—369.

nes mannath der patriarch zu Constantinepel nit allein durch ein offentlichen edict, sondern in persohn selber auf den predigstuel alle undt sene Griechen excommunicatione maiori excomunicirt, so die catholische Khirchen frequentieren mit den catholischen sich verheürathen, ihre Khinder bey selben studiren lassen und die heylige sacramenta auf catholischen ritum oder von selben nemben. Dieses haben ambasciatores hart empfunden und ist ain grosses unhaill darauss zu besorgen, weillen die catholische zu Constantinopel mehreren theitss mit dennen Griechen befreundet welche freindschafft dan durch dise excommunication aufgehoben und verboten; stem so beichten die meiste Griechen dennen catholischen geistlichen auss ursach, dass die griechhische pfafen wegen ihres frechen und scandolosen leben beg iedermann verachtet auch ihnen die beicht nit zu verthrauen in demhe sie solche wie seh rofft geschehen aus disqusto baldt dennen Türkhen und anderen ihren feinden eröffnet und die absolution nach ihren willen schätzen undt verkhauffen; undt obzwar nun dise unverantwortliche action weder die catholische noch theilss Griechen approbiern undt der Panafotti, so ein Erzgriech alle seine Khindes auf catholisch tauffen lassen und dass sacrament der heyligen beicht alle zeit von den catholischen empfanget und dieselbe excommunication vor ungiltig haltet, so ist gleichwollen nit zu hoffen, dass er sich wider dise oder andere dergleichen griechhische unbilligkeiten, so dennen catholischen unaufhörlich geschehen ins feldt sezen, weswegen ich mit aller moderation ohne ainiches impugno procediern und solche weittere vorkommenheiten eur khayserliche mayestat aller unterthenigist zu relationieren nit unterlassen werde.

Dero mich unterdessen allergehorsambist anbefelhe. Eur römisch khayserlichen mayestat allerunterthenigist vasall.

Johann Christoph von Khindsparg.

Adrianopel 25 Martii 1673.

ΑΘΗΝΩΝ

Μηλιγγοὶ καὶ Ἐξεοῖται Σλάβοι ἐν Πελοποννήσῳ . . . Δρ.	5.—
Ἡ μητρόπολις Ζαχυνάτας καὶ αἱ ἐν Μάνη ἐπισκοπαί	» 10.—
Σημειώματα ἐκ τοῦ βιβλίου τῶν ἐν Νάξῳ καπουκίνων	» 25.—
Ἀρχιεπίσκοποι Σαντορίνης. Παναγία τῆς Γωνιάς τὸ καθολικὸν τῆς ἐν Θήρῳ ἐπισκοπῆς	» 15.—
Πανλάις Κριτόπουλος	» 10.—
Παραλειπόμενα ἐκ τοῦ οἴκου Ζιγγομακά. Ἐπροστά- τευσαν οἱ πάπαι τοῖς Ἑλλησιν, καὶ τὰ Ἑλ- ληνικὰ γράμματα	» 10.—
Μεθόδιος Παρθένιος, Διονυσίος Οἰκογενεϊκὸν πρὸς τριτάσχαι 1666—1673	» 10.—
